

فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۹، شماره پیاپی ۳۵، زمستان ۱۳۹۷

شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶

<http://jupm.miau.ac.ir>

عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین (مطالعه موردی: شهر شیراز)

فرزانه محمدی: دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

منصور حقیقتیان: استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

اصغر محمدی: استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

پذیرش: ۱۳۹۷/۲/۱۰

صص ۴۷-۵۶

دریافت: ۱۳۹۶/۸/۳۰

چکیده

افزایش سریع جمعیت شهری که حاصل آن از هم‌گسیختگی پیوندهای اجتماعی خانواده‌ها و تضعیف سنت‌های فرهنگی در اغلب شهرهای بزرگ کشور است، موجب بروز مشکلات فراوانی در روابط اجتماعی گردیده است. آپارتمان‌نشینی به عنوان زیرمجموعه‌ای از زندگی شهری، یکی از موضوعاتی است که در سال اخیر، به دلیل افزایش جمعیت و به دنبال آن، نیاز به مسکن جدید ضمن گسترش، پیامدها و چالش‌هایی جدید را به وجود آورده است. روش تحقیق با رویکرد کمی و روش پیمایشی بوده است. جامعه آماری شامل کلیه شهروندان آپارتمان‌نشین ۱۵ سال به بالای شهر شیراز و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران شامل ۶۰۰ نفر بوده است. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار *SPSS* و *Amos* استفاده شده است. نتایج مدل معادله ساختاری نشان داد اعتماد اجتماعی (۰/۲۵۳)، امنیت اجتماعی (۰/۱۷۸)، امکانات مذهبی (۰/۱۶۴)، امکانات رفاهی (۰/۱۳۳)، رضایت از زندگی آپارتمان‌نشینی (۰/۱۹۰)، حمایت اجتماعی (۰/۱۶۸) و سبک زندگی (۰/۱۳۳) تاثیر مثبت و معنی‌داری بر تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان‌نشین شهر شیراز دارد. شبکه‌های اجتماعی (۰/۱۳۰-) تاثیر منفی و معنی‌داری بر تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان‌نشین شهر شیراز دارد. بخش ساختاری مدل نشان داد متغیر اعتماد اجتماعی با اثر مستقیم (۰/۲۵۳) بیشترین مقدار واریانس تعاملات اجتماعی را تبیین کرده است. نتایج این پژوهش نشان داد با افزایش عوامل اجتماعی و فرهنگی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان‌نشین نیز افزایش پیدا می‌کند.

واژگان کلیدی: تعاملات اجتماعی، اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی، آپارتمان‌نشین، شیراز.

مقدمه:

محیط خانه مشابه بدن، خاصیت درمان کنندگی در حالت اجتماعی و روحی دارد، مخصوصاً تمیزی، نور، درجه حرارت، بکارگیری اجزاء طبیعت، حس کنترل و... به عقیده فرام دوری از طبیعت باعث انزوای اجتماعی می‌شود؛ نوع محیط مسکونی (برج با آپارتمان و یا خانه ویلایی دارای حیاط باز و یا باغ‌های خصوصی) در نوع رفتار و روابط انسان نقش مهمی دارند (سینگر؛ ۲۰۰۱؛ ۵۷). در ایران به دلیل برخورداری شهرها از امکانات و فرصت‌های بهتر و همچنین کیفیت زندگی بالا نسبت به روستا، گرایش افراطی را در شهرنشینی باعث شده است که به نوبه خود معضلات و مشکلات شهری را پدید می‌آورد؛ ساختمان‌های بلند از پدیده‌های فن‌آوری قرن بیستم است که در آن سوی جهان با فرهنگ خاص خود پایه‌گذاری شد، اما با افزایش جمعیت و ظهور مشکل مسکن وارد کشور شد. در سال‌های اخیر به صورت روزافزون و البته شگفت‌انگیزی بر تعداد افراد آپارتمان نشین اضافه شده است، در حالی که توجهی به زمینه‌سازی اجتماعی - فرهنگی و ارایه آموزش‌های لازم زندگی جمعی به مردم نشده و نمی‌شود. زندگی آپارتمانی نه تنها مسأله همزیستی جمعی را حل نکرده، بلکه معضلات اجتماعی و روانی زیادی نیز پیش روی جامعه قرار داده است (محمدپور و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۸). شهر شیراز نیز مانند بسیاری از شهرها، عرصه گسترش شهرنشینی و تراکم امکانات است، بویژه که بخش اعظم جمعیت استان در مرکز استان یعنی شهر شیراز مستقر است. کمبود زمین مسکونی و گرانی سرسام آور قیمت مسکن در شیراز، مهاجرت بی‌رویه از شهرستان‌های استان و نیز وجود دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در آن باعث شده است که استفاده از واحدهای آپارتمانی افزایش چشمگیری داشته باشد. با توجه به سابقه‌ی طولانی مدت شهرنشینی در آن و همچنین رشد سریع جمعیت ناشی از رشد طبیعی و بخصوص مهاجرپذیری این شهر به دلیل مرکزیت استان، از یک محیط اجتماعی متمایز و منحصر به فرد برخوردار است که برای موضوع پژوهش حاضر در ارتباط با سنجش میزان تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین و عوامل مؤثر بر آن دارای ویژگی‌های زیر می‌باشد: هدف این تحقیق شناخت تأثیر عوامل (اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی، حمایت اجتماعی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، سبک زندگی، رضایت از زندگی آپارتمان نشینی، امکانات مذهبی، امکانات رفاهی، جنسیت، تحصیلات و وضعیت تأهل) بر میزان تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز بوده است.

نخست اینکه شهر شیراز در زمره‌ی یکی از توسعه‌یافته‌ترین مناطق کشور است و از نظر بسیاری از شاخص‌های متعارف اقتصادی - اجتماعی نظیر تحصیلات، شهرنشینی و اشتغال بالاتر از متوسط کشوری قرار دارد؛ دوم اینکه جمعیت شیراز نسبتاً ناهمگون است و تنوعات قومی، مذهبی و زبانی چشمگیر در آن وجود دارد. لذا این سؤال مطرح می‌شود چه عواملی بر میزان ارتباطات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز مؤثر می‌باشد؟

ادبیات نظری:

لوئیس ورث، شهری‌شدن را به مثابه یک شیوه‌ی زندگی می‌داند و معتقد است روابط اجتماعی اولیه به موازات گسترش زندگی شهری تضعیف می‌شود و رو به افول می‌گذارد. بزرگی، تراکم و ناهمگونی سه خصیصه‌ی اصلی شهر است که هر چه جمعیت بزرگتر باشد، جدایی‌های فضایی بر مبنای نژاد، قومیت و منزلت، بیشتر خواهد شد. جدایی فضایی در شهر پیوندهای همسایگی و عاطفی را سست می‌کند که جوامع کوچک از آن برخوردارند آشنایی‌های صمیمی کم، تماس‌های اجتماعی منقطع و روابط سطحی زودگذر و توأم با گمنامی می‌شود (ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۴۱). از دیدگاه ورث، افزایش شمار ساکنان در یک

مکان فراتر از حد معین بر روابط بین آنها و خصوصیات آن شهر تأثیر می‌گذارد. قیدهای خویشاوندی، مناسبات همسایگی و دیگر عواطفی که ممکن است در بین افراد یک اجتماعی سنتی قومی وجود داشته باشد در شهر وجود ندارد و یا در بهترین حالت ضعیف است؛ در چنین شرایطی رقابت جایگزین رسوم همکاری و همدردی که خاص جوامع قومی است می‌گردد. افزایش شمار ساکنان یک اجتماعی بیش از یکصد نفر، بالطبع امکان آشنایی و تماس رو در روی افراد را با یک فرد از بین می‌برد. در شهر روابط بیشتر از نوع ثانوی هستند تا اولیه. تماس‌ها در شهر ممکن است چهره به چهره باشد اما با وجود این، آنها غیرشخصی، سطحی، گذرا و جزئی هستند (ویرث به نقل از گیدنز، ۱۳۹۱: ۲۳۶). هربرت گنز^۱ با مطالعه روابط اجتماعی و همسایگی آمریکایی‌های ایتالیایی تبار در آمریکا به این اعتقاد رسید که در شهر گروه‌های مختلفی وجود دارند که هر کدام از آنها روابط اجتماعی خاصی دارند (گنز، ۱۹۸۲: ۱۸). گنز بر این عقیده است که روابط اجتماعی مرکز شهر را نمی‌توان مانند ویرث به تمام مناطق آن تعمیم داد (کاسینیتز، ۱۹۹۵: ۱۶۷). او پنج گروه اجتماعی را در شهرهای آمریکا بررسی می‌کند تا شیوه‌های مختلف زندگی را در شهر نشان دهد و اینکه چگونه می‌توان این شیوه‌های متفاوت را تبیین کرد.

گروه اول، جهان وطن هستند. این گروه شامل دانشجویان، هنرمندان، نویسندگان، موسیقی دانان، سرگرم کننده‌ها و همچنین دیگر روشنفکران و حرفه‌ها می‌باشند. آنها شهر را به دلیل دسترسی به تسهیلات فرهنگی ویژه انتخاب می‌کنند. آنها با همسایگان خود ارتباطی ندارند و برای خلوت و زندگی خصوصی خود ارزش زیادی قائل هستند و تماسهای سطحی با همسایگان خود دارند. گروه دوم مجردان یا بی‌بچه‌گان هستند. بخش اعظم آنها زندگی انتقالی دارند. آنها به خاطر مرحله چرخش زندگی‌شان که آزاد از مسئولیت‌های خانوادگی متضمن برخی روابط با ناحیه محلی است، با همسایگان ارتباطی ندارند. گروه سوم روستائیان قوم گرا هستند. آنها گروه‌های قومی هستند که در داخل شهر زندگی می‌کنند. آنها بر خویشاوندی و گروه‌های اولیه تأکید دارند و در بین آنها گمنامی و تماسهای گروه ثانوی وجود ندارد. گروه‌های چهارم و پنجم محروم‌شدگان و در تله افتادگان هستند که اغلب از مسکینان، معلولان، مطلقه‌ها و بیوگان و سیاهان خرابه‌نشین و آلونک‌نشین‌ها تشکیل می‌شوند.

گنز معتقد است که شرایط اقتصادی، ویژگیهای فرهنگی، مراحل چرخه زندگی و ناپایداری محل اقامتی، شیوه‌های متنوع روابط اجتماعی را به طور رضایت بخش تری از تعداد، تراکم و ناهمگنی تبیین می‌کنند (گنز، ۱۹۸۲: ۲۱). جعفرپور (۱۳۹۵) در مطالعه خود به این نتایج رسیدند در کل نگرش زنان آپارتمان‌نشین نسبت به غیر آپارتمان‌نشینی متمایل به مثبت می‌باشد و نگرش نسبت به آپارتمان‌نشینی با متغیر آگاهی از فرهنگ آپارتمانی همبستگی معنی‌دار دارد. عرفانیان قصاب و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی خود به این نتایج رسیدند که تنوع فرهنگی، فاصله اجتماعی، عدم مشارکت اجتماعی، عدم همبستگی اجتماعی، عدم اعتماد اجتماعی و عدم سازگاری اجتماعی به عنوان مشکلات فرهنگی - اجتماعی آپارتمان‌نشینی قلمداد می‌گردد. انصاری و عطایی (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای که به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر روابط اجتماعی ساکنین مجتمع‌های مسکونی پرداخته‌اند به این نتایج رسیدند سرمایه اجتماعی ساکنین مجتمع‌های مسکونی بر روابط آنها تأثیرگذار می‌باشد. اعتماد اجتماعی و میزان مشارکت بر روابط اجتماعی تأثیرگذار می‌باشد.

کیو و دانگ^۲ (۲۰۱۱) در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که زندگی در مجتمع‌های آپارتمان‌نشینی برای رقابت در زندگی مفید بوده و منافع اجتماعی را افزایش می‌دهد. وود و همکارانش^۳ (۲۰۱۰) در بررسی عوامل مؤثر بر میزان ارتباطات اجتماعی ساکنین محله‌های مسکونی به این نتیجه رسیدند که بین سه عامل طراحی محله، پیاده‌روی و تعاملات اجتماعی ساکنین رابطه

^۱ - Gans

^۲ - Kyu & Dong

^۳ - Wood & et al

معنی‌داری وجود دارد. فونث و هیرن^۱ (۲۰۰۷) در مطالعه‌ای خود به این نتایج رسیدند که آپارتمان‌نشینان به جای ارتباطات جهانی به ارتباطات محلی اولویت می‌دهند و تعامل با همسایگان و افراد محله به مراتب بیش از ارتباطات جهانی و یا افرادی که به لحاظ جغرافیایی پراکنده هستند.

روش تحقیق:

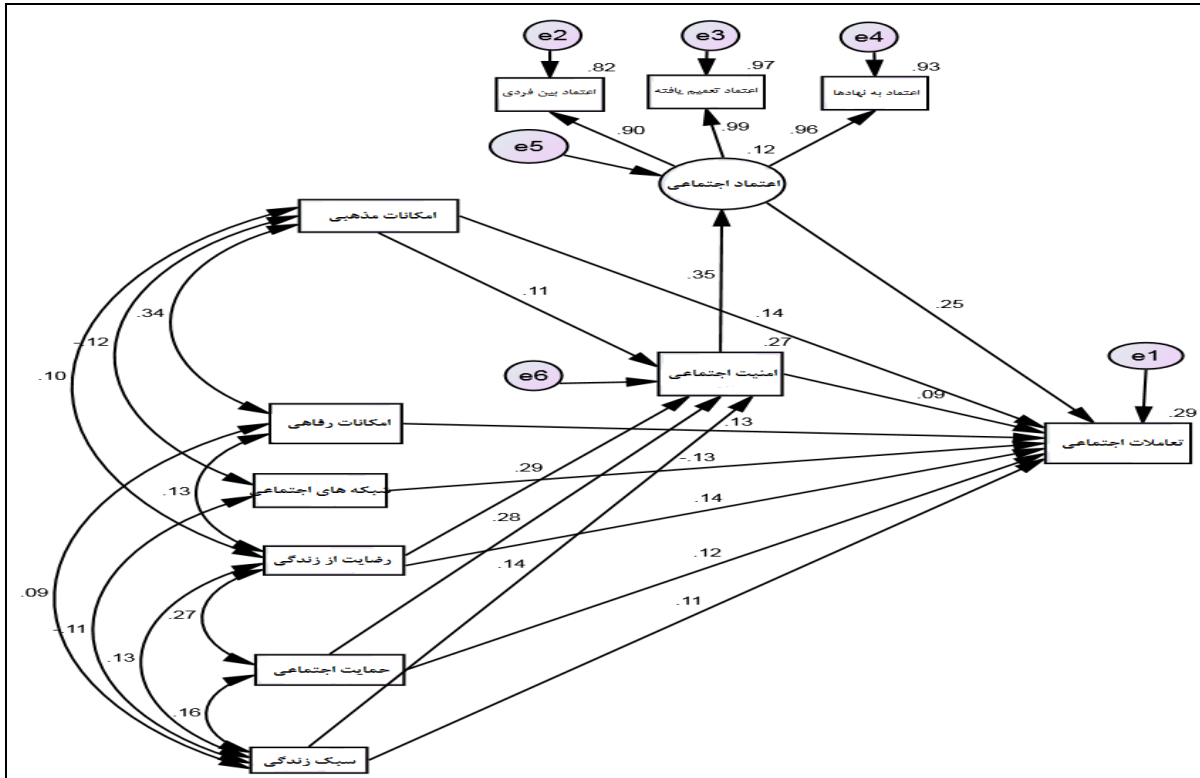
روش تحقیق با رویکرد کمی و به روش پیمایشی بوده است. جامعه آماری شامل کلیه شهروندان آپارتمان نشین ۱۵ سال به بالای شهر شیراز بوده که بر اساس نظر کارشناسان ۴۳۶۶۸۴ نفر در نظر گرفته شده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران با ۰/۰۴ خطا ۶۰۰ نفر برآورد گردیده شد. روش نمونه‌گیری، روش نمونه‌گیری خوشه‌ای بوده است. بدین صورت نمونه‌گیری در چهار منطقه از شهر شیراز که رشد آپارتمان به طور نسبی بالاست و زندگی آپارتمان‌نشینی الگوی مسلط بوده صورت گرفته است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بوده است. برای سنجش تعاملات اجتماعی میزان شرکت در جلسات مجتمع آپارتمانی، میزان رفت و آمد، صحبت‌های روزانه، رفتار صمیمانه و فعالیت‌های گروهی در نظر گرفته شده است. برای سنجش اعتماد اجتماعی: اعتماد بین فردی، تعمیم یافته و اعتماد به نهادها، برای سنجش امنیت اجتماعی قدم زدن در پیاده‌روها، خیابان‌ها، پارک‌های اطراف، برای سنجش رضایت از زندگی: رضایت از زندگی در آپارتمان و همسایگان استفاده شده است. برای سنجش امکانات مذهبی، وجود یا عدم وجود مسجد و حسینیه، امامزاده و برگزاری مراسمات مذهبی در نزدیکی مجتمع آپارتمانی، برای سنجش امکانات رفاهی وجود یا عدم وجود پارک، مراکز خرید، سالن ورزشی و مدارس در نزدیکی مجتمع آپارتمانی، برای سنجش سبک زندگی ترجیحات فردی مثل احساس ترقی، اوقات فراغت، مصرف مواد غذایی روزانه و برای سنجش حمایت اجتماعی، میزان حمایت توسط افراد خانواده، خویشاوندان، دوستان و همکاران در نظر گرفته شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار *SPSS* و *Amos* صورت گرفته است.

یافته‌های تحقیق:

یافته‌های توصیفی: از بین نمونه مورد بررسی ۵۳/۵ درصد مرد و ۴۶/۵ درصد زن بوده است. ۱۴/۵ درصد سنشان زیر ۲۰ سال، ۳۵/۷ درصد بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۱۵/۸ درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۱۶/۳ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۱۷/۷ درصد سنشان بالای ۵۰ سال بوده است. ۳۱/۰ درصد مجرد و ۶۹/۰ درصد متاهل بوده‌اند. ۴/۳ درصد بی‌سواد، ۱۲/۷ درصد نهضت و ابتدایی، ۴/۵ درصد راهنمایی و سیکل، ۴۱/۲ درصد متوسطه و دیپلم، ۲۷/۰ درصد فوق دیپلم و لیسانس و ۱۰/۳ درصد فوق لیسانس و بالاتر بوده است.

یافته‌های استنباطی: الگو معادلات ساختاری به همراه ضرایب رگرسیونی در شکل (۱) ارائه شده است.

^۱ - Foth & Hearn

شکل ۱- الگو معادلات ساختاری

جدول ۱- اثر مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر تعاملات اجتماعی

اثر کل	نوع اثر		متغیر
	غیرمستقیم	مستقیم	
-۰/۱۳۰	*	-۰/۱۳۰	شبکه های اجتماعی
۰/۱۳۳	۰/۰۲۴	۰/۱۰۹	سبک زندگی
۰/۱۶۸	۰/۰۵۰	۰/۱۱۸	حمایت اجتماعی
۰/۱۹۰	۰/۰۵۲	۰/۱۳۸	رضایت از زندگی آپارتمان نشینی
۰/۱۶۴	۰/۰۱۹	۰/۱۴۵	امکان‌ات مذهبی
۰/۱۳۳	*	۰/۱۳۳	امکان‌ات رفاهی
۰/۱۷۸	۰/۰۸۸	۰/۰۹۰	امنیت اجتماعی
۰/۲۵۳	*	۰/۲۵۳	اعتماد اجتماعی

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۶.

در این قسمت به آزمون اعتبار سازه‌ای وسیله اندازه‌گیری و آزمون نیکویی برازش ساختار مورد نظر با استفاده از نرم-افزار Amos با در اختیار داشتن داده های مربوط به متغیرهای برگرفته شده از فرضیه ها پرداخته شده است (قاسمی، ۱۳۸۴: ۷۳). مدل ذیل به آزمون اعتبار سازه ای اعتماد اجتماعی و آزمون نیکویی برازش ساختار آن پرداخته است. در بخش اندازه گیری همچنانکه از مدل برمی‌آید بیشتر معرف‌های متغیرهای مکنون به طور نسبتاً مناسب روی آنها بار شده است. بخش ساختاری مدل نیز حاکی از آن است که متغیر اعتماد اجتماعی با اثر مستقیم (۰/۲۵) بیشترین مقدار واریانس تعاملات اجتماعی

را تبیین کرده است. بعد از به ترتیب رضایت از زندگی آپارتمان نشینی با اثر کل (۰/۱۹)، امنیت اجتماعی با اثر کل (۰/۱۷)، حمایت اجتماعی با اثر کل (۰/۱۶)، امکانات مذهبی با اثر کل (۰/۱۶)، امکانات رفاهی با اثر مستقیم (۰/۱۳) و سبک زندگی با اثر کل (۰/۱۳) و شبکه های اجتماعی با اثر مستقیم (۰/۱۳۰-) واریانس تعاملات اجتماعی را تبیین کرده است. پس از بررسی و تأیید الگو برای آزمون معناداری از دو شاخص جزئی مقدار بحرانی^۱ و P استفاده شده است.

جدول ۲- ضرایب رگرسیونی

شماره			مقدار بحرانی	ضریب رگرسیونی	P	نتیجه
۱	شبکه های اجتماعی	←	تعاملات اجتماعی	-۰/۱۳۰	۰/۰۰۰	تایید
۲	سبک زندگی	←	تعاملات اجتماعی	۰/۱۰۹	۰/۰۰۲	تایید
۳	حمایت اجتماعی	←	تعاملات اجتماعی	۰/۱۱۸	۰/۰۰۲	تایید
۴	رضایت از زندگی آپارتمان نشینی	←	تعاملات اجتماعی	۰/۱۳۸	۰/۰۰۰	تایید
۵	امکانات مذهبی	←	تعاملات اجتماعی	۰/۱۴۵	۰/۰۰۰	تایید
۶	امکانات رفاهی	←	تعاملات اجتماعی	۰/۱۳۳	۰/۰۰۰	تایید
۷	امنیت اجتماعی	←	تعاملات اجتماعی	۰/۰۹۰	۰/۰۳۲	تایید
۸	اعتماد اجتماعی	←	تعاملات اجتماعی	۰/۲۵۳	۰/۰۰۰	تایید

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۶.

* با توجه به ضرایب رگرسیونی استاندارد ۰/۲۵۳ و مقدار P برابر با ۰/۰۰۰ اعتماد اجتماعی بر تعاملات اجتماعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بدین معنی با افزایش اعتماد اجتماعی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز افزایش می یابد.

* ضریب رگرسیونی امنیت اجتماعی ۰/۰۹۰ و مقدار P برابر با ۰/۰۳۲ نشان می دهد امنیت اجتماعی بر تعاملات اجتماعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. به عبارتی دیگر با افزایش امنیت اجتماعی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز افزایش می یابد.

* با توجه به ضریب رگرسیون استاندارد ۰/۱۴۵ و مقدار P برابر با ۰/۰۰۰ امکانات مذهبی بر تعاملات اجتماعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بدین معنی با افزایش امکانات مذهبی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز افزایش می یابد.

* ضریب رگرسیونی امکانات رفاهی ۰/۱۳۳ و مقدار P برابر با ۰/۰۰۰ نشان می دهد امکانات رفاهی بر تعاملات اجتماعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بدین معنی با افزایش امکانات رفاهی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز افزایش می یابد.

* با توجه به ضریب رگرسیون استاندارد برابر با -۰/۱۳۰ و مقدار P برابر با ۰/۰۰۰ شبکه های اجتماعی بر تعاملات اجتماعی تأثیر منفی و معنی داری دارد. بدین معنی با افزایش استفاده از شبکه های اجتماعی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز کاهش می یابد.

^۱- Critical Value (C.R.)

* ضریب رگرسیونی رضایت از زندگی ۰/۱۳۸ و مقدار P برابر با ۰/۰۰۰ نشان می دهد که رضایت از زندگی آپارتمان نشینی بر تعاملات اجتماعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بدین معنی با افزایش رضایت از زندگی آپارتمان نشینی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز افزایش می یابد.

* با توجه به ضریب رگرسیون استاندارد برابر با ۰/۱۱۸ و مقدار P برابر با ۰/۰۰۲ حمایت اجتماعی بر تعاملات اجتماعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بدین معنی با افزایش حمایت اجتماعی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز افزایش می یابد.

* ضریب رگرسیونی سبک زندگی ۰/۱۰۹ و مقدار P برابر با ۰/۰۰۲ نشان می دهد که سبک زندگی بر تعاملات اجتماعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بدین معنی با افزایش سبک زندگی، تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز افزایش می یابد. در جدول زیر، اهم شاخص های برازش مدل اولیه نمایش داده شده است.

جدول ۳- شاخص های مدل آزمون نیکویی برازش ساختار نظری

Model	CMIN	DF	P	CMIN/DF	GFI	AGFI	PGFI	RMS EA	CFI	PNFI	PCFI
مدل پیش فرض	۸۰/۸۷۵	۳۰	۰/۰۰۰	۲/۶۹۶	۰/۹۷۶	۰/۹۴۷	۰/۴۴۴	۰/۰۵۳	۰/۹۸۴	۰/۵۳۱	۰/۵۳۷
مدل اشباع شده	۰/۰۰۰	۰							۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
مدل استقلال	۵۲۲/۳۱۶۰	۵۵	۰/۰۰۰	۵۷/۴۶۴	۰/۵۳۲	۰/۴۳۸	۰/۴۴۳	۰/۳۰۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۶.

از آنجا که معیارهای $GFI=0/97$ و $CFI=0/98$ نزدیک به یک می باشند، حاکی از برازش زیاد مدل و معیار $0/05$ $RMSEA=$ حاکی از عملکرد خوب باقیمانده هادر مدل است. (البته از آنجا که آماره χ^2 کاملاً تحت تأثیر حجم نمونه مورد مطالعه می باشد و حجم نمونه در این تحقیق زیاد است، معناداری یا عدم معناداری χ^2 ملاک مناسبی برای قضاوت در مورد مدل نمی باشد).

جدول ۴- میانگین و انحراف معیار تعاملات اجتماعی بر حسب جنس

جنس	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی داری
مرد	۲۰/۸۱	۸/۵۵	-۲/۵۰۲	۰/۰۱۳
زن	۲۲/۶۰	۸/۸۹		

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۶.

همان طور که جدول شماره (۴) نتایج تی تست مستقل نشان می دهد میانگین تعاملات اجتماعی مردان آپارتمان نشین ۲۰/۸۱ و میانگین زنان آپارتمان نشین ۲۲/۶۰ می باشد که با توجه به سطح معنی داری ۰/۰۱۳ این تفاوت معنی دار می باشد. بنابراین میزان تعاملات اجتماعی زنان آپارتمان نشین شهر شیراز بیشتر از مردان می باشد.

جدول ۵- میانگین و انحراف معیار تعاملات اجتماعی برحسب تحصیلات

سطح معنی داری	مقدار f	مجموع تغییرات	منبع تغییرات	تحصیلات
۰/۰۶۴	۲/۱۰۲	۷۹۸/۱۲۲	واریانس بین گروهی	
		۴۵۱۱۲/۰۷۶	واریانس درون گروهی	

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۶.

همان طور که نتایج تحلیل واریانس یک طرفه نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری ۰/۰۶۴ بین تعاملات اجتماعی شهروندان برحسب سطح تحصیلات تفاوت معنی داری وجود ندارد.

جدول ۶- میانگین و انحراف معیار تعاملات اجتماعی برحسب وضعیت تاهل

سطح معنی داری	مقدار f	انحراف معیار	میانگین	وضعیت تاهل
۰/۰۰۰	- ۸/۸۶۷	۶/۱۱	۱۷/۷۵	مجرد
		۹/۱۹	۲۳/۴۰	متاهل

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۶.

نتایج تی تسل مستقل نشان می دهد میانگین تعاملات اجتماعی افراد مجرد آپارتمان نشین ۱۷/۷۵ و میانگین افراد متاهل آپارتمان نشین ۲۳/۴۰ می باشد که با توجه به سطح معنی داری ۰/۰۰۰ این تفاوت معنی دار می باشد. بنابراین میزان تعاملات اجتماعی افراد متاهل آپارتمان نشین شهر شیراز بیشتر از مجردها می باشد.

نتیجه گیری:

انسان ها در سراسیمگی شهرهای امروز، به دنبال عرصه ای با هویت های ویژه هستند تا علاوه بر تأمین آسایش و تعامل با همنوعان، در بستر پویایی اجتماعی به کمال متعالی خود نائل شوند. رشد فزاینده ابعاد شهرنشینی و شکل گیری مقیاس جدیدی از رشد شهری در طی دهه های اخیر موجب شده است که شهر و شهرسازی معاصر با چالش های تازه ای چون افزایش نابهنجاری های اجتماعی، کم رنگ شدن هویت و حس تعلق اجتماعی و در مجموع کاهش کیفیت زندگی مواجه شود (عبداللهی، ۱۳۸۹؛ ۸۳). نتایج مدل معادله ساختاری نشان داد اعتماد اجتماعی با اثر مستقیم (۰/۲۵۳)، امنیت اجتماعی با اثر کل (۰/۱۷۸)، امکانات مذهبی با اثر کل (۰/۱۶۴)، امکانات رفاهی با اثر مستقیم (۰/۱۳۳)، رضایت از زندگی آپارتمان نشینی با اثر کل (۰/۱۹۰)، حمایت اجتماعی با اثر کل (۰/۱۶۸) و سبک زندگی با اثر کل (۰/۱۳۳) تأثیر مثبت و معنی داری بر تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان نشین شهر شیراز دارد و این نتایج با تحقیق انصاری و عطایی (۱۳۹۱) همسو می باشد. اعتماد، حمایت، امنیت اجتماعی با افزایش ارتباطات و افزایش سطح دستیابی به منابع، به گونه ای کمک هایی در اختیار افراد قرار می دهند که سبب کاهش اضطراب و افزایش اعتماد به نفس و همچنین احساس مثر ثمر بودن در افراد می شود و در نهایت منجر به ایجاد نتایج مطلوبی مانند تعاملات اجتماعی خواهد شد. عواملی نظیر اعتماد، حمایت و امنیت اجتماعی فضایی به وجود می آورد که سبب افزایش رضایت و تشویق ارتباطات اجتماعی و مشارکت در فعالیت های اجتماعی افراد می شود و در نتیجه افراد خود را متعلق به همدیگر دانسته و پیوند افراد مستحکم تر می شود.

رضایت‌مندی از زندگی آپارتمان‌نشینی نقش ارزشمندی در ثبات خانواده، رشد اجتماعی و اقتصادی و بالا بردن ضریب ایمنی افراد جامعه و خصوصاً ارتقای سطح فرهنگی و آرامش روحی اعضای خانوار داشته که این امر به نوبه‌ی خود در کل سیستم جامعه تاثیرگذار می‌باشد و باعث افزایش تعاملات اجتماعی مناسب می‌شود. همچنین فردی که از نظر دینداری در سطح بالاتری قرار دارد همانگونه که به مسائل فردی دین توجه می‌کند در مورد مسائل اجتماعی نیز بی تفاوت نخواهد بود و در روابط اجتماعی و عملکرد اجتماعی خود به بهترین و مطلوب‌ترین شکل عمل خواهد کرد. نتایج مدل معادله ساختاری نشان داد شبکه‌های اجتماعی با اثر مستقیم (۰/۱۳۰-) تأثیر منفی و معنی داری بر تعاملات اجتماعی شهروندان آپارتمان‌نشین شهر شیراز دارد و این نتیجه با تحقیق فونث و هیرن^۱ (۲۰۰۷) همسو می‌باشد. استفاده از شبکه‌های اجتماعی جدید و پیشرفته ارتباطی به بستر اصلی اولیه ارتباطات میان انسان‌ها تبدیل شده است و موجب رشد انواع جدید آشنایی و دوستی‌ها شده است. فضای مجازی محل ارتباط‌گیری روزمره، گذراندن اوقات فراغت و سایر فعالیت‌ها تبدیل شده است. شبکه‌های اجتماعی یکی پس از دیگری ظهور نموده و این شبکه‌ها با بوجود آورده پدیده نوینی به نام زندگی دوم به دنبال ایجاد تغییرات بنیادین در انواع تعاملات، ارتباطات، طرز تلقی، نگرش و سبک زندگی و الگوپذیری است (هاشمی، ۱۳۹۳: ۱۰۶). بنابراین استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی اثر منفی بر میزان تعاملات اجتماعی آپارتمان‌نشین‌ها می‌شود.

بحث ساختاری مدل نشان داد متغیر اعتماد اجتماعی با اثر مستقیم (۰/۲۵۳) بیشترین مقدار واریانس تعاملات اجتماعی را تبیین کرده است. بنابراین، هرچه ساکنین آپارتمان‌نشین دارای خانواده، دوستان و آشنایان مورد اعتمادتری باشند، از تعاملات اجتماعی بالاتری برخوردارند. اعتماد دارای خاصیت تقویت‌کننده‌ی روابط است. در صورتی که شهروندان به یکدیگر اعتماد کنند، آنها بیشتر می‌توانند از روی میل و همکاری روابط بهتری شکل دهند. اعتماد اجتماعی با افزایش ارتباطات و افزایش سطح دستیابی به منابع، به گونه‌ای کمک‌هایی در اختیار افراد قرار می‌دهند که سبب کاهش اضطراب و افزایش اعتماد به نفس و همچنین احساس مثمرتر بودن در افراد می‌شود و در نهایت منجر به ایجاد نتایج مطلوبی مانند تعاملات اجتماعی خواهد شد. اگر این ارتباطات در یک فضای مبتنی بر اعتماد شکل گیرد به فرد آرامش روحی و اجتماعی زیادی می‌دهد که به بهبود کیفیت زندگی وی کمک می‌کند.

منابع و مأخذ:

۱. انصاری، ابراهیم و عطایی، پری (۱۳۹۱): «بررسی میزان و تأثیر سرمایه اجتماعی بر روابط اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی»، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال دوم، شماره ۲، صص ۱۳۸-۱۱۳
۲. جعفر پور، رحمان (۱۳۹۵): بررسی عوامل موثر بر نگرش زنان آپارتمان‌نشین نسبت به آپارتمان‌نشینی در شهر سمنان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه رازی، استاد راهنما: محمدتقی سبزه‌ای، دانشکده علوم اجتماعی.
۳. عبداللهی، مجید (۱۳۸۹): «بررسی نظری مفهوم محله و بازتعریف آن»، نشریه پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، تهران، صص ۸۲-۱۰۳
۴. عرفانیان قصاب، المیرا؛ بهروان، حسین و علی یوسفی (۱۳۹۴): «مروری بر مشکلات فرهنگی-اجتماعی آپارتمان‌نشینی و عناصر فرهنگ آپارتمان‌نشینی»، کنفرانس ملی روانشناسی علوم تربیتی و اجتماعی، مازندران، موسسه علمی تحقیقاتی کومه علم آوران دانش.

¹ - Foth & Hearn

۵. قاسمی، وحید (۱۳۸۴): مدل سازی معادلات ساختاری در پژوهش های اجتماعی با کاربرد *Graphics Amos*. تهران، انتشارات جامعه شناسان.
۶. گیدنز، آنتونی (۱۳۸۴): تجدد و تشخیص، ترجمه ناصر موفقیان، نشر نی، چاپ سوم، تهران.
۷. گیدنز، آنتونی (۱۳۹۱): جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی.
۸. ممتاز، فریده (۱۳۸۱): جامعه شناسی شهر، تهران، شرکت سهامی انتشار.
۹. هاشمی، شهناز (۱۳۰۳): «واکاوی نقش تلفن همراه در تعاملات میان فردی و اجتماعی جوانان»، مجله رسانه، ش ۹، صص ۱۰۳-۱۱۹
۱۰. محمد پور، احمد؛ کریمی، جلیل؛ ولی زاده، شعبان (۱۳۹۱). «مطالعه کیفی فرهنگ آپارتمان نشینی در شهر همدان»، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۱۳، دوره ۴، صص ۱۱۴-۷۵

11. Foth, M. and Hearn, G. (2007): "Networked Individualism of Urban Residents", *Discovering the Communicative Ecology in Inner-City Apartment Complexes: Information, Communication & Society* Accessed from <http://eprints.qut.edu.au> Copyright Taylor & Francis.
12. Gans, H. j.(1982): *The Urban Villagers :Group and Class in the Life of Italian Americans: Updated and Expanded Edition: New York: The Free press, PP: 18-21*
13. Kasinitz, P. (1995): "Metropolis" New York , " New York University Press.
14. Kyu, L. and Dong. W(2011): *comparative study for Satisfaction level of green apartment,Building and Environment,volume46,Issue9.*
15. Singer, S. R(2001): *Golbal warming: An insignificant trend, Science, 292, 1063.*
16. Wood, L., Frank, L., & Giles-Corti, B (2010): *Sense of community and its relationship with walkingand neighborhood design: Journal of Social Science &Medicine,70.*